

Reclamantul a murit. Trăiască reclamantul!
Ficțiunea continuității personalității în art. 380 C. Civ.

Gabriela Mandes (căs. Baltag)
Diana – Loredana Hogaș

PRIMUM DIVIDAM

Vom porni, în reflexiunile noastre, de la analiza textului juridic.

Lectura

Norma juridică supusă cercetării reprezintă o noutate a Codului Civil în vigoare. Astfel, vorbim despre prevederile **art. 380** coroborate cu **art. 382 din NCC**. Aplicarea acestora este posibilă în cazul desfacerii căsătoriei care nu mai poate continua deoarece, așa cum prevede **art. 373 lit.b din NCC**, din cauza unor motive temeinice, raporturile dintre soți sunt grav vătămăte și continuarea căsătoriei nu mai este posibilă, divorțul urmând a se pronunța de către instanță cu stabilirea culpei unuia dintre soți în destrămarea căsătoriei (**art. 379 alin.1 din NCC**).

Art. 373 Divorțul poate avea loc:

- a) prin acordul soților, la cererea ambilor soți sau a unuia dintre soți acceptată de celălalt soț;
- b) atunci când, din cauza unor motive temeinice, raporturile dintre soți sunt grav vătămăte și continuarea căsătoriei nu mai este posibilă;***
- c) la cererea unuia dintre soți, după o separare în fapt care a durat cel puțin 2 ani;

d) la cererea aceluia dintre soți a cărui stare de sănătate face imposibilă continuarea căsătoriei.

Condiții.

Art. 379

1) În cazul prevăzut la art. 373 lit. b), divorțul se poate pronunța dacă instanța stabilește culpa unuia dintre soți în destrămarea căsătoriei. Cu toate acestea, dacă din probele administrate rezultă culpa ambilor soți, instanța poate pronunța divorțul din culpa lor comună, chiar dacă numai unul dintre ei a făcut cerere de divorț. Dacă culpa aparține în totalitate reclamantului, sunt aplicabile prevederile art. 388.

(2) În ipoteza prevăzută de art. 373 lit. c), divorțul se pronunță din culpa exclusivă a soțului reclamant, cu excepția situației în care pârâtul se declară de acord cu divorțul, când acesta se pronunță fără a se face mențiune despre culpa soților.

Continuarea acțiunii de divorț.

Art. 380

(1) În situația prevăzută la art. 379 alin. (1), dacă soțul reclamant decedează în timpul procesului, moștenitorii săi pot continua acțiunea de divorț.

(2) Acțiunea continuată de moștenitori este admisă numai dacă instanța constată culpa exclusivă a soțului pârât.

Data desfacerii căsătoriei.

Art. 382

(1) Căsătoria este desfăcută din ziua când hotărârea prin care s-a pronunțat divorțul a rămas definitivă.

(2) Prin excepție, dacă acțiunea de divorț este continuată de moștenitorii soțului reclamant, potrivit art. 380, căsătoria se socotește desfăcută la data decesului.

(3) În cazul prevăzut de art. 375, căsătoria este desfăcută pe data eliberării certificatului de divorț.

Summa (rezumatul textului)

Dispozițiile legale relatate anterior pot fi rezumate după cum urmează: atunci când divorțul are ca motiv faptul că raporturile dintre soți sunt grav și iremediabil vătămăte, astfel încât continuarea căsătoriei nu mai este posibilă și desfacerea acesteia urmează a se pronunța de către instanță, în cadrul unui litigiu, prin stabilirea culpei unuia dintre soți, iar soțul reclamant decedează în timpul procesului de divorț, moștenitorii acestuia pot continua acțiunea de divorț. Acțiunea continuată de moștenitori va fi considerată admisă numai dacă instanța constată culpa exclusivă a soțului pârât, art. 380 alin.2 din NCC, iar căsătoria se va considera desfăcută la data decesului soțului reclamant, art. 382 alin.2 din NCC.

Vechea reglementare¹, respectiv art.37 alin.1 din codul familiei statua că, în situația în care pe parcursul procesului de divorț, chiar și în instanța de recurs, unul dintre soți a decedat, instanța va închide dosarul, căsătoria încetând prin deces. De asemenea, căsătoria înceta prin deces și dacă, înainte de rămânerea definitivă a hotărârii de divorț, unul dintre soți a decedat. Opiniile doctrinei, dar și ale practicienilor rețineau existența unei nedreptăți în sensul că deși exista un proces de divorț, prin moartea unuia dintre soți și deci încetarea căsătoriei, soțul supraviețuitor păstra calitatea de moștenitor alături de ceilalți, făcând astfel inechitabilă culegerea moștenirii.

Actualele dispoziții legale referitoare la divorț, în caz de deces, nu mai păstrează noțiunea de încetare. De altfel, în reglementarea anterioară dacă intervenea decesul oricărui soț și nu doar a reclamantului așa cum apare în prezent, nu se mai punea problema desfacerii căsătoriei prin divorț, întrucât căsătoria înceta prin deces.

Articolul 380 NCC prevede o situație specială și anume: **moartea soțului reclamant în timpul procesului de divorț**. Moștenitorii acestuia pot continua acțiunea de divorț, care va fi admisă numai dacă instanța constată culpa exclusivă a soțului pârât. Pornind de la această situație, practica actuală reține fără a avea pretenția că este cea mai corectă soluție că, atunci când din probele administrate rezultă culpa exclusivă a reclamantului sau culpa comună a ambilor soți, acțiunea va fi respinsă ca rămasă fără obiect, întrucât căsătoria a încetat ca urmare a

---

¹Codulfamilieimodificatprin Legea nr. 59 din 26 iulie 1993.

decesului reclamantului. Desigur că legiuitorul nu a dispus în concret acest lucru, soluția adoptată fiind gândită ca urmare a necesității rezolvării de către instanțe a unei astfel de situații.

SECUNDUM PONAM CASUS

În această etapă vom începe hermeneutica propriu-zisă printr-o cazuistică reală, identificând astfel legătura dintre abstracțiunea normei și realitatea juridică.

Practica judiciară din România este redusă sub aspectul cazurilor semnalate cu privire la continuarea acțiunii de divorț de către moștenitori, în contextul în care reclamantul decedează și instanța trebuie să constate culpa exclusivă a soțului pârât.

Prin cererea înregistrată pe rolul Judecătoriei B., reclamantul A. T. a chemat în judecată pe pârâta A. N. solicitând a se dispune desfacerea căsătoriei acestora, reluarea numelui avut anterior și încredințarea spre creștere și educare a minorilor rezultați din căsătorie. A susținut în esență că relația matrimonială s-a deteriorat progresiv datorită caracterelor incompatibile ale celor doi soți care, nu s-au mai putut înțelege cu privire la aspectele pe care le presupunea viața de familie, între aceștia intervenind și o separare în fapt. Pârâta a solicitat respingerea cererii.

Instanța de fond a dispus efectuarea unui referat de anchetă socială la domiciliile părților de către Autoritatea Tutelară din cadrul Consiliului Local P.T., în calitate de organ de avizare și informare competent. Întrucât pe parcursul procesului reclamantul a decedat, iar moștenitorii acestuia au formulat cerere de continuare a acțiunii, instanța a dat eficiență prevederilor art. 380 din NCC.

Pe parcursul administrării probelor au fost audiați moștenitorii defunctului A.T. ce a avut calitatea de reclamant în fața instanței de fond, respectiv descendenții săi. Astfel, A. A., cea mai mare dintre copiii cuplului a făcut precizarea prin declarația dată în fața instanței, la un termen de judecată că, înțelege să continue acțiunea de divorț formulată de tatăl ei, în prezent decedat, arătând totodată că, după plecarea mamei în străinătate, de soarta ei, a surorii și a fratelui său au fost preocupați un unchi, care are și calitatea de curator și mătușa lor. Cu toate acestea au ales să locuiască mai departe în casa lor și să se gospodărească singuri.

Mai târziu, la solicitarea instanței de control judiciar de a i se comunica condițiile/ împrejurările în care s-a procedat la instituirea curatelei în favoarea minorilor, în persoana numitului A.C., prin răspunsul primit s-a arătat că această măsură a fost necesară întrucât după decesul tatălui și plecarea mamei minorilor în străinătate, respectiv în Italia, cu o altă persoană, la rândul său căsătorită, tată a doi copii minori, măsura instituirii curatelei era absolut necesară. De asemenea, prin aceeași adresă- răspuns, autoritatea publică locală și anume Comuna P.T. a confirmat faptul că, cea mai mare dintre surori, A.A., poate îndeplini toate condițiile pentru a fi curator al fraților săi.

Minorii, A.T., născut la data de 24.09.1999 și, A.A., născută la 26.01.1996, în calitate de moștenitori ai defunctului A.T., aflați în continuarea studiilor, prin declarațiile date la un alt termen de judecată, au precizat faptul că, mama lor nu a venit deloc acasă și nici nu și-a manifestat această dorință, că ei se gospodăresc singuri, ajutați de sora cea mare care se ocupă de menaj, de întreaga gospodărie, alături fiindu-le și unchiul lor, fratele tatălui decedat. Cei doi minori au confirmat că atunci când tatăl lor era în viață, între părinții existau certuri dese, consumate mai ales din cauza relațiilor extraconjugale pe care mama lor le avea cu diferiți bărbați. Au mai arătat și că, dacă tatăl lor ar fi trăit și s-ar fi pronunțat divorțul, ei ar fi dorit să rămână în grija acestuia. Deși au menționat faptul că păstrează într-o oarecare măsură legătura cu mama lor care, le mai trimite uneori bani, alimente și îmbrăcăminte, **întrucât dorința tatălui a fost aceea de a divorța**, pornind și de la comportamentul mamei, **cei trei moștenitori au subliniat în mod repetat că înțeleg să continue acțiunea de divorț și că sunt de acord cu desfacerea căsătoriei părinților, din culpa exclusivă a mamei.**

Prin hotărârea pronunțată de instanță de fond a fost admisă în parte cererea principală formulată de reclamantul A.T. decedat pe parcursul soluționării cauzei, în contradictoriu cu pârâta A.N. Ca o consecință a admiterii cererii s-a declarat desfăcută căsătoria din culpa exclusivă a pârâtei și s-a reținut că, în baza art. 382 alin. 2 din NCC, căsătoria este desfăcută de la data decesului reclamantului, pârâta urmând să revină la numele avut anterior căsătoriei. Exercițarea autorității părintești în ceea ce îi privește pe minori urmează să fie făcută de către mamă, dar locuința acestora a fost stabilită la curatorul lor din comuna B., sat P.F., județul Neamț. Pârâta a fost obligată să plătească curatorului, în favoarea minorilor, o contribuție de

întreținere lunară în quantum procentual începând cu data introducerii acțiunii și până la majoratul minorilor.

Împotriva hotărârii pronunțată de Judecătoria B. a declarat apel pârâta care a criticat soluția pentru netemeinicie și nelegalitate arătând în esență că, nu a fost de acord cu acțiunea și cu motivele indicate, ambii soți depunând toate diligențele necesare pentru reluarea conviețuirii și că pornind de la acest aspect, instanța de fond a acordat un termen de judecată în vederea împăcării, motiv pentru care s-a reîntors acasă și a reluat/ continuat relațiile de familie, dar având în vedere situația financiară precară a fost nevoită să plece din nou la muncă în străinătate. În aceste împrejurări, la un termen fixat de instanță, cauza a fost suspendată pe lipsa părților, pentru ca mai apoi, imediat, să intervină decesul soțului său, într-un accident de muncă, situație în care cumnatul său desemnat în calitate de curator a solicitat, în numele descendenților minori, continuarea acțiunii de divorț, în temeiul prevederilor art.380 din NCC.

Pronunțând o hotărâre de desfacere a căsătoriei, instanța de fond a nesocotit voința părților și anume, a fostului său soț care a dorit să se împace cu ea și astfel, să nu mai continue acțiunea de divorț. Nu sunt întrunite nici condițiile corespunzătoare pentru desfacerea căsătoriei din culpa sa exclusivă, eventualele neînțelegeri fiind o consecință a comportamentului amândurora. Moștenitorii soțului său sunt cei trei copii minori, iar cererea de continuare a judecății a fost formulată de fratele soțului și întrucât nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art.380 din NCC, a solicitat admiterea căii de atac, modificarea în tot a sentinței civile, iar pe fond respingerea cererii de divorț.

Din probele administrate în cauză, respectiv depozițiile celor trei descendenți, ascultați în calea de atac a apelului, tribunalul a reținut că relațiile dintre soți au fost grav vătămate, iar vina pentru acest lucru a aparținut numai apelantei care, a ales să plece în străinătate, locuind cu un alt bărbat, la rândul lui căsătorit și cu doi copii minori, după ce în prealabil a avut mai multe relații extraconjugale, neglijând total viața de familie, fără a se preocupa în prezent în vreun mod de felul în care reușesc să se descurce proprii săi copii.

În timpul căsătoriei, atunci când trăia A.T., între acesta și apelantă au apărut numeroase divergențe ce au condus până la urmă la despărțirea lor în fapt, tocmai datorită comportamentului reprobabil al soției. Pe fondul dezvoltării unor relații extraconjugale, a unor concepții diferite și a

unor aspirații personale incompatibile cu o viață normală de familie, în cele din urmă, toate acestea au generat destrămarea căsătoriei.

Instanța a dat eficiență prevederilor **art. 380 din NCC** care dispun în sensul că: „(1) În situația prevăzută de art.379 alin.1, dacă soțul reclamant decedează în timpul procesului, moștenitorii săi pot continua acțiunea de divorț.

(2) Acțiunea continuată de moștenitori este admisă numai dacă instanța constată culpa exclusivă a soțului pârât”.

Prin urmare, în cazul decesului soțului reclamant, pentru pronunțarea divorțului, ne aflăm în situația îndeplinirii cumulative a două condiții, respectiv: continuarea acțiunii de divorț de către moștenitori și stabilirea unei culpe exclusive în sarcina soțului pârât. Doar îndeplinirea acestor criterii poate conduce la admiterea acțiunii de divorț.

Apelanta a făcut critici atât în ceea ce privește culpa cât și modalitatea în care prima instanță a luat act de solicitarea de continuare a cererii de divorț de către moștenitori, cerere care nu ar fi fost cu adevărat expresia lor de voință.

Verificând acest ultim aspect, tribunalul a constatat faptul că, la data de ... a intervenit decesul reclamantului A.T., tatăl a trei copii minori, împrejurare în care, la momentul respectiv, pentru aceștia, în absența apelantei pârâte care nu s-a reîntors din străinătate în țară nici măcar pentru înmormântare, s-a dispus instituirea unei curatele, la cererea lui A.C., fratele defunctului. Măsura era absolut necesară având în vedere situația de dificultate în care se găseau cei trei minori care, pe de o parte, le decedase tatăl, iar pe de altă parte, erau abandonați de mama lor, plecată în Italia, fără nicio intenție de reîntoarcere.

Prin dispoziția nr..... emisă de Primarul comunei P. T. a fost instituită pentru minori o curatelă, fiind desemnat în această calitate A.C., pentru a-i reprezenta pe cei trei în dosarul înregistrat pe rolul Judecătoriei B, respectiv în acțiunea de divorț, în vederea continuării litigiului, la cererea moștenitorilor.

Prin urmare, a existat o dispoziție expresă de instituire a curatele, cu un mandat concret, acela de reprezentare în dosarul de divorț și de continuare a litigiului cu moștenitorii. Astfel, cererea de continuare a judecății, aflată la dosarul de fond, a fost formulată de curatorul menționat mai înainte, în baza mandatului încredințat expres. Nu s-a reținut că hotărârea de continuare a acțiunii nu ar fi avut un fundament legal, așa cum în mod greșit a susținut apelanta pârâtă.

De asemenea, nici afirmațiile din cererea de apel referitoare la dorința de menținere a relațiilor de familie de către reclamant nu au fost primite întrucât, din toate probele administrate a rezultat clar faptul că a existat o solicitare, o dorință constantă a acestuia de desfacere a căsătoriei.

În situația arătată, care a fost una specială, generată de decesul reclamantului, au fost îndeplinite cumulativ cerințele legii, atât în ceea ce privește culpa cât și existența cererii de continuare a acțiunii de către moștenitori. Mai mult decât atât, indiferența apelantei pârâte a fost confirmată și de conduita adoptată de aceasta pe parcursul soluționării căii de atac, întrucât nici o clipă nu a fost preocupată să se întoarcă în țară, ori să-și aducă alături copiii, de a căror soartă ar trebui să fie cel mai mult interesată.

Prin cererea de apel tot ce a părut că o nemulțumește pe titulara căii de atac nu era destinul celor trei copii, maturizați prea devreme datorită situației pe care au fost nevoiți să o trăiască singuri și care, indiferent dacă au atins sau nu vârsta majoratului (ex. A.), sunt în continuarea studiilor, un alt motiv pentru care ar fi fost nevoie de sprijinul efectiv al unui părinte, ci numai presupusa opoziție exprimată față de cererea de divorț și condițiile în care a fost continuată acțiunea după decesul reclamantului.

Absența pârâtei, dar mai ales lipsa de interes în ceea ce-i privește pe copii, nu a putut fi justificată de nevoia unui loc de muncă, obținut cu dificultate în străinătate. În egală măsură, calitatea de mamă trebuie să fie la fel de importantă, dacă nu chiar mai importantă decât siguranța, stabilitatea veniturilor obținute zi de zi.

Deși autoritatea locală de la domiciliul minorilor a opinat în sensul reținerii calității de curator a fiicei A. A., devenită majoră pe parcursul soluționării cauzei, întrucât nu a existat în calea de atac, o critică care să privească acest fapt, tribunalul a reținut că acest aspect poate fi rezolvat eventual și administrativ. Acest lucru este recomandabil a se realiza, întrucât sora cea mare este aceea care le poartă de grijă fraților mai mici, situație confirmată în instanță, iar în acest mod s-ar înlătura orice bănuială privind o intenție nelegitimă a unchiului copiilor, deși acesta nu a făcut decât să le apere interesele, după moartea tatălui, comparativ cu apelanta care a dovedit așa cum s-a arătat mai sus, o indiferență totală. Apelul a fost respins ca nefondat.

TERTIUM HISTORIA REGULAE EXPLORABO

În această etapă vom încerca să cercetăm prima axă a investigației comparatiste, aceea verticală, pe scara istorică a devenirii regulii de drept.

Literatura de specialitate definește divorțul ca fiind soluția sau ineficacitatea căsătoriei survenită în timpul vieții soților, fie datorită unor motive temeinice imputabile soțului pârât sau ambilor soți, fie dorinței exprimate a ambilor soți².

Pentru a putea cerceta instituția divorțului, trebuie să facem și o scurtă incursiune asupra instituției căsătoriei, fără de care nu putem înțelege reglementarea divorțului.

Căsătoriile nu au fost dintotdeauna monogame și individuale. De la începuturile omenirii, populația a evoluat de la ceată primitivă la gintă matriarhală, apoi de la o organizare patriarhală la organisme politice.³

Primele căsătorii au fost cele pe grupe de vârstă, în cadrul familiei înrudite prin sânge, apoi, în neolitic, apare căsătoria-pereche, adică unirea unui anumit cuplu pentru o anumită perioadă, de obicei scurtă. În cadrul acestei căsătorii, atât bărbatul cât și femeia puteau avea mai mulți soți, iar unul singur era soțul principal. În aceeași perioadă, a existat și căsătoria preferențială, o rămășiță a căsătoriei pe grupe, în care se căsătoreau membri ai aceleiași familii, veri încrucișați, soțul supraviețuitor cu sora sau fratele defunctului.⁴

Treptat se face trecerea de la sistemul **matrilocal**, în care bărbatul se stabilea la una din soțiile sale fără a avea vreun drept asupra acesteia, la sistemul **patrilocal**, în care bărbatul este cel care are o poziție dominantă.

Căsătoria-pereche a rezistat doar până la finalul epocii metalelor, după care această instituție a evoluat spre constituirea familiei monogame- *”o unire solidă între bărbat și femeie, cu toți urmașii lor.”*⁵

Codul lui Hammurabi reglementa divorțul într-o modalitate unilaterală, pentru că acest drept era recunoscut numai bărbatului. Art.138 prevedea că dacă un bărbat dorea să se despartă de o femeie care a dat naștere copiilor săi, o parte din pământ și din bani trebuie cedată ei de

---

²Ioan Chelaru, *Căsătoria și divorțul. Aspecte juridice civile, religioase și de drept comparat*, Editura A92 Acteon, Iași, 2002, p. 147.

³Idem, p. 15.

⁴Idem, p. 15-16.

⁵Ioan Chelaru, op.cit., p. 17.

către soț, iar când copiii creșteau, ea se putea recăsători. Dacă un bărbat dorea însă să se despartă de o femeie cu care nu a avut copii, trebuia să-i dea zestrea înapoi și banii pe care i-a adus din casa tatălui ei.

Dreptul roman a cunoscut divorțul, în special sub forma repudierii, deci a voinței unilaterale a unuia dintre soți de a pune capăt căsătoriei. Cu atât mai mult, voința ambilor soți ducea la desfacerea căsătoriei și la posibilitatea acestora de a se recăsători.⁶

Geto-dacii, în perioada veche, trăiau în familii poligame, Herodot scriind în acest sens că fiecare "trac" avea mai multe femei.

Cu trecerea timpului s-au instalat diferențele sociale, iar din dorința de a se concentra averea în mâna unei singure persoane - șeful familiei, dar și din nevoia de a transmite unei anumite clase de moștenitori averea, monogamia a devenit majoritară.⁷

Cucerirea Daciei de către romani a condus la aplicarea dreptului roman și geto-dacilor, după Edictul lui Caracalla, atunci când toți locuitorii Imperiului Roman au primit cetățenia romană (cu unele excepții). Trebuie să precizăm însă că, pentru dreptul aplicat în Dacia au existat atât căsătoria cât și conventio in manu, un act juridic independent de căsătorie, ce presupunea căsătoria, dar nu se indentifica cu aceasta, iar prin intermediul ei femeia intră în puterea bărbatului.⁸

În această perioadă, desfacerea căsătoriei avea loc în următoarele împrejurări: dacă unul dintre soți deceda sau dacă își pierdea libertatea sau dacă își pierdea cetățenia ori dacă divorța. Cazurile de divorț erau foarte rare deoarece contravenea obiceiului și sensului unei căsătorii care era considerată a fi încheiată pe viață. Cei doi soți puteau divorța prin acordul lor comun-divertere, sau din dorința unilaterală a unuia dintre ei- repudium. Femeia căsătorită cum manu nu își putea repudia soțul, în timp ce pater familias, soțul sau tatăl soțului, o putea repudia.⁹

În perioada Evului Mediu, căsătoria și divorțul au fost reglementate de două sisteme, sistemul juridic popular, păstrat de la o generație la alta, transmis pe cale orală și sistemul juridic, prevăzut de legiuirile medievale românești.

---

⁶Pentru detalii, Valerius M. Ciucă, *Lecții de drept roman*, vol. I, Editura Polirom, Iași, 1998

⁷Ioan Chelaru, op.cit., p. 17.

⁸Ibidem.

⁹Ibidem.

În această epocă, instituția căsătoriei se afla la baza familiei românești, în dreptul scris al acestei epoci găsim și o definiție a acesteia de forma: *”legătura dintre un bărbat și o femeie și comunitatea întregii vieți.”*¹⁰

Începând cu secolul XI, biserica catolică a consacrat indisolubilitatea căsătoriei și, ca urmare, s-a pronunțat împotriva divorțului. Unele state eminente catolice au îmbrățișat această idee și au exclus divorțul din legislația lor, iar pentru a atenua această regulă, au lărgit sfera cazurilor de nulitate a căsătoriei.

În legiuirea *Îndreptarea legii din 1652* sunt reglementate condițiile și impedimentele pentru căsătorie și, de asemenea, este reglementat și divorțul.

Instituția căsătoriei devine mai complexă și mult mai reglementată din momentul în care a intrat sub jurisdicția bisericii. Căsătoria a devenit obligatorie pentru toate cultele religioase din cele trei Țări Românești, celebrându-se de către preot.

Instituția căsătoriei și cea a divorțului sunt reglementate detaliat începând cu sec. XVIII. Așadar, în Moldova avem *Manualul lui Donici*¹¹, ilustru jurist al timpului, și *Codul Calimach*, publicat în versiunea greacă în anul 1817. În Țara Românească, în anul 1760 a intrat în vigoare *Pravilniceasca condică*, o completare a a operei *Hrisovul* lui Ștefan Racoviță din anul 1756, apoi în anul 1818, a intrat în vigoare *Legiuirea Caragea*, considerată mult mai modernă față de reglementarea anterioară. În Transilvania, colecția *Articuli novelare* din 1791 actualizează și modernizează *Codul lui Werbocki* din 1517, reglementând căsătoria transilvană.

Codul Calimach și *Legiuirea Caragea* au adus noi reglementări în ceea ce privește căsătoria, dar în special cu privire la instituția divorțului și a efectelor sale. Apar și noi definiții ale căsătoriei: în **Codul Calimach**, căsătoria este definită ca fiind: *”două persoane ce arată cu chip legiuit a lor voință și hotărâre de a viețui într-o legiuită însoțire (...) de a naște prunci, a se agiuta între ei după putință la toate întâmplările”*, iar în **Legiuirea Caragea** căsătoria: *”iaște tocmeala unirii bărbatului cu femeia spre facere de copii”*.

În ceea ce privește reglementarea divorțului apar două noi reguli de drept, una instituind posibilitatea promovării acțiunii de divorț de către oricare dintre soți, iar cealaltă reglementa posibilitatea separației de corp, anterioară despărțirii.

---

¹⁰Ioan Chelaru, op.cit., p. 25.

¹¹Manualul său este considerat a fi primul Cod Civil complet, dar nu a fost consacrat oficial deoarece autorul nu se afla în grațiile domnitorului Scarlat Calimach

Marea reformă a legislației Țărilor Românești a avut loc după Unirea Principatelor din anul 1859 și promulgarea de către Alexandru Ioan Cuza a Codului civil român în decembrie 1864. În această reglementare, căsătoria rămâne principala modalitate de întemeiere a unei familii, având o natură contractuală.

Codul familiei a intrat în vigoare în 1954 și a reglementat relațiile de familie, iar sub aspectul divorțului, l-a considerat ca având un caracter excepțional, într-o formă aproape neschimbată până în anul 1993 când, prin Legea nr. 59 (completată cu Legea nr.65/1993), procedura de divorț a fost simplificată, întrucât s-a renunțat la termenii absoluți în care era descris divorțul. El nu mai trebuia să fie un remediu împotriva imposibilității absolute a continuării căsătoriei, iar raporturile dintre soți nu mai impuneau a fi grav și iremediabil vătămate. În anul 2011, atunci când un nou Cod civil a luat locul vechilor reglementări, formalitățile divorțului au fost simplificate, mai ales când a fost vorba de existența consimțământului în desfacerea căsătoriei.

De-a lungul timpului, atât instituția căsătoriei cât și cea a divorțului au reprezentat interes pentru legiuitori deoarece s-a dorit atât protejarea familiei, celula de bază a societății, cât și protejarea în mod special a intereselor copiilor rezultați din căsătorie. De fiecare dată când se pune problema divorțului, acest lucru trebuia avut în vedere în legătură directă cu caracterul social al căsătoriei. Modalitatea în care apare reglementat divorțul poate constitui *”un mijloc de luptă împotriva atitudinilor ușurate față de familie și de societate”*¹² ceea ce poate conduce la relații de familie solide, bazate pe cerințele moralei, sau poate influența defavorabil relațiile de familie, în circumstanțele în care divorțul ar fi acordat cu o oarecare ușurință, iar instituția căsătoriei cade în derizoriu.

În actuala reglementare, divorțul este admis dacă există acordul părților, pe cale administrativă, notarială și pe cale judiciară, dacă unul dintre soți se află în culpă sau dacă starea de sănătate a unuia dintre soți face imposibilă continuarea căsătoriei¹³.

Datorită faptului că în prezentul articol dorim să dezbatem prevederile **art. 380 din Codul Civil**, trebuie să avem în vedere circumstanțele în care are loc divorțul din culpa exclusivă a soțului pârât, astfel că potrivit **art. 373 lit. b)** divorțul poate avea loc *„atunci când, din cauza unor motive temeinice, raporturile dintre soți sunt grav vătămate și continuarea căsătoriei nu*

---

¹²Ioan Chelaru, op.cit., p. 10.

¹³ Art. 373 din Noul Cod Civil.

mai este posibilă”. Acest tip de divorț este unul mixt, remediul-sanțiune întrucât, pe de o parte, el intervine ca o recunoaștere a unei stări de fapt, respectiv a eșecului căsătoriei și a imposibilității continuării acesteia, iar pe de altă parte, el reprezintă o sanțiune pentru culpa unuia dintre soți sau a ambilor soți.

Astfel, instanța va pronunța divorțul dacă va stabili culpa unuia dintre soți în destrămarea căsătoriei. Pentru anumite situații motivele de divorț nu sunt reglementate nici măcar cu titlu exemplificativ, existând doar un criteriu general de apreciere și anume „temeinicia” acestora. Prin urmare, instanța trebuie să aprecieze dacă motivele de divorț există și dacă ele sunt temeinice, dacă raporturile dintre soți, patrimoniale sau personale, sunt grav vătămate și dacă continuarea căsătoriei nu mai este posibilă, toate aceste condiții trebuind să fie îndeplinite cumulativ¹⁴. Așadar, fapta culpabilă a unuia dintre soți trebuie să constea în încălcarea drepturilor sau neîndeplinirea obligațiilor cu privire la celălalt soț.¹⁵

Codul civil acordă o importanță deosebită culpei în pronunțarea divorțului deoarece numeroase efecte ale desfacerii căsătoriei sunt trecute prin *”filtrul culpei”*, iar soțul vinovat *”pierde toate drepturile pe care legea sau convențiile încheiate anterior cu terții le atribuie acestuia”*, **art. 384 (2) din NCC**. De asemenea, potrivit **art. 389 alin.4 din NCC**: *„când divorțul este pronunțat din culpa exclusivă a unuia dintre soți, acesta nu beneficiază de prevederile alin.2 și ale alin. 3 decât timp de un an de la desfacerea căsătorie”*. Este vorba despre o limitare a dreptului la întreținere pentru soțul aflat în nevoie din pricina unei incapacități de muncă survenite înainte de căsătorie ori în timpul căsătoriei. Putem astfel aprecia că divorțul se pronunță în aceste condiții ca o sanțiune față de soțul în culpă.

Noile reglementări civile vin cu o viziune și mai tranșantă în ceea ce îl privește pe soțul pârât aflat în divorț în circumstanța în care soțul reclamant decedează: acțiunea poate fi continuată de către moștenitorii soțului reclamant, iar astfel pronunțarea divorțului îl va înlătura pe acesta de la moștenire.

---

¹⁴Alexandru Virgil-Voicu, Reglementarea ”vieții familiale” în Noul Cod Civil în revista ”ScientiaJuris”, anul I. Nr. 1, 2011, p. 96

¹⁵Pentru detalii, Iolanda Elena Cadariu-Lungu, *Dreptul de moștenire în noul Cod civil*, Editura Hamangiu, București, 2012; Laura Macarovschi, *Căsătoria și divorțul*, Editura Universul Juridic, București, 2012.

Până la intrarea în vigoare a acestei reglementări, în legislația și doctrina din România s-a susținut că acțiunea de divorț are caracter strict personal, astfel că nu era posibil ca ea să poată fi promovată decât de un soț împotriva celuilalt soț, iar moștenitorii soțului decedat nu aveau temeii legal pentru a continua acțiunea deoarece căsătoria înceta prin decesul unuia dintre soți, iar cererea de divorț rămânea fără obiect. Așadar, până acum *”interesul pur matrimonial al moștenitorilor n-a fost ținut în seamă de legiuitor, de parcă acesta a socotit că el nu prezintă o gravitate suficientă pentru a permite și după moartea unui soț dezbaterile penibile ale unui divorț (...)*”¹⁶

Codul civil în vigoare reglementează o nouă instituție juridică, continuarea acțiunii de divorț de către moștenitorii soțului decedat, **art. 380 din NCC**. Circumstanțele în care această acțiune poate continua sunt clar delimitate de lege: *atunci când cererea de divorț se întemeiază pe culpa pârâtului și reclamantul decedează în cursul procesului, moștenitorii acestuia pot continua acțiunea de divorț, pe care instanța de tutelă o va admite dacă va constata culpa exclusivă a soțului pârât. În caz contrar, prin hotărâre definitivă, instanța va dispune închiderea dosarului.*

QUARTUM COMPARABO

În cea de-a patra etapă a cercetării hermeneutice supunem atenției reglementări privind divorțul, în state europene precum Franța, Irlanda și Elveția, raportate și la dispozițiile existente în dreptul românesc.

Critica divorțului s-a întemeiat multă vreme pe idei religioase care susțineau încheierea căsătoriei pe viață, dar și pe principiile de statornicie și respect pe care trebuie să se întemeieze o familie sau pe interesul copiilor. În timp, laicizarea bisericii și a dreptului a dus implicit și la o separare a principiilor. Biserica a renunțat la absolutizarea căsătoriei pentru a da posibilitatea folosirii unui remediu atunci când exista o criză profundă, ireconciliabilă într-o familie. Nici interesele copiilor rezultați din căsătorie nu puteau fi protejate prin menținerea acestora într-o

---

¹⁶Nicolae Titulescu, *Drept Civil*, Fundația Europeană Titulescu, ediție îngrijită de Vasile Popa, Editura All Beck, București, 2004, p. 332.

atmosferă ce seamănă mai mult cu un câmp de luptă, alături de un părinte violent sau alcoolic, care nu mai era decât un exemplu negativ pentru aceștia.

Doctrina românească mai veche, respectiv legiuirile anterioare vechiului Cod civil, a cunoscut divorțul la cererea oricărui soț, motivele fiind enumerate limitativ., *Când, prin urmare, justiția constată că credința ce și-o dătoresc soții nemaexistând, căsătoria a devenit o situație necinstită din dosul căreia se ascund relații ilicite, sau că legătura sufletească dintre soți, nemaiputând exista, e înlocuită de dispreț, aversiune și relații ostile, nu e în interesul nici al copiilor, nici al familiei, nici al societății, de a se impune menținerea unei situații legale care nu mai corespunde realității*”¹⁷.

Dacă divorțul era datorat adulterului soției, aceasta își pierdea zestrea care trecea în proprietatea bărbatului. Biserica ortodoxă, spre deosebire de cea catolică, nu a permis niciodată absolutizarea căsătoriei și, la fel ca și cea protestantă, a îngăduit divorțul, pe care l-a motivat ca fiind o concesie făcută slăbiciunilor omenești¹⁸.

Cu toate acestea, oricât de acceptată pare a fi procedura divorțului, la început ea a fost deosebit de greoaie întrucât prin intermediul său se urmărea descurajarea soților de a divorța, îndemnarea lor la reflexie și astfel, protejarea familiei.

Codul familiei a consacrat la început aceeași procedură greoaie, formalistă. **Art.38 din Codul familiei** permitea desfacerea căsătoriei pentru motive temeinice care făceau ca pentru unul dintre soți continuarea căsătoriei să fie absolut imposibilă, iar raporturile dintre soți grav și iremediabil vătămate. Legea nr. 59/1993 a mai redus din formalismul divorțului, întrucât s-a renunțat la absolutizarea lui, iar în plus a introdus divorțul prin consimțământ, cu necesitatea îndeplinirii anumitor condiții (cel puțin un an de la încheierea căsătoriei și inexistența copiilor minori), însă nici această prevedere nu a fost suficientă.

Abia **Noul Cod Civil** a redus mai mult formalismul unei acțiuni de divorț, permițând în anumite condiții, pe lângă modalitățile deja consacrate, privitoare la existența culpei ori la desfacerea căsătoriei prin consimțământ, pe cale judiciară, în condiții mai blânde și cu o posibilitate de admisibilitate modificată (va fi acceptat pronunțarea divorțului și din culpa

---

¹⁷ M.B. Cantacuzino, *Elementele dreptului civil*, Editua Cartea românească, București, 1921, p. 683

¹⁸ C. Hamangiu, I. Rosetti- Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de Drept Civil Român*, Editura All, București, 1998, vol.I, p.234

reclamantului, în absența unei cereri reconvenționale) și existența unor proceduri extrajudiciare, respectiv, divorțul pe cale administrativă ori notarială¹⁹.

Doctrina franceză a considerat că divorțul este un rău necesar, un remediu care nu trebuie să lipsească din legislațiile actuale, întrucât reprezintă singura soluție viabilă de rezolvare a crizelor conjugale²⁰.

Cu toate acestea, oricât de permisivă a dovedit că este, legislația franceză nu permite schimbarea temeiului acțiunii de desfacere a căsătoriei decât pentru trecerea de la divorțul prin acord la cel contencios și nu invers. Mai mult decât atât, art.1077 din Codul de procedură civilă francez prevede că cererea de divorț poate fi întemeiată numai pe unul dintre cazurile de divorț prevăzute de art. 229 din Codul civil francez și că oricare cerere subsidiară întemeiată pe alt caz de divorț este inadmisibilă.

Văzând evoluția legislațiilor europene, dar și jurisprudența CEDO în materia divorțului, doctrina franceză a susținut că, deși între recunoașterea dreptului de a divorța și consacarea unui drept la divorț, care să fie opozabil statelor, este o adevărată prăpastie, nu este exclus ca una dintre instanțele europene să afirme, într-o zi, existența unui drept fundamental la divorț.

Până de curând, respectiv până în anul 1995, Irlanda a interzis divorțul, dar în urma unui referendum național, acesta a fost acceptat, însă numai pentru motive limitativ enumerate. În prezent, dintre statele europene, numai statul Vatican nu recunoaște divorțul, iar din lume, în Filipine. Insula Malta, care are 95% din populație catolică a adoptat în iulie 2011 o lege care permite divorțul după o separare între soți de minim 4 ani. Legea a intrat în vigoare în octombrie 2011 și a fost precedată de un referendum național. Prin urmare, în general țările cu religie majoritar catolică au introdus divorțul târziu și numai după efectuarea unui referendum național (ex.Italia în 1974, Spania în 1982).

Problema existenței sau inexistenței dreptului de a divorța a fost adusă în discuție și mai mult odată cu pronunțarea de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului a Hotărârii din 18 decembrie 1987 în cauza **Johnston și alții c. Irlandei**²¹. Reclamanții au invocat încălcarea

---

¹⁹Art.375-378, Noul Cod Civil

²⁰Art. 242 din Codul Civil Francez arată că „*Divorțul poate fi cerut de un vot pentru fapte ce constituie o violare gravă și repetată a îndatoririlor și obligațiilor conjugale imputabile celuilalt soț și care fac imposibilă menținerea vieții comune.*”

²¹http://www.echr.coe.int/echr/Homepage_Fr.

dreptului de a divorța, fundamentat pe dispozițiile art.12 care a consacrat libertatea căsătoriei și pe art.8 privind dreptul la viață intimă, familială și privată, întrucât Irlanda a interzis divorțul până în anul 1995. Curtea a refuzat să consacre existența unui drept la divorț, reținând că „*sensul obișnuit al expresiei <<dreptul de a se căsători>> este clar: acesta vizează formarea relațiilor conjugale, și nu disoluția lor.*”

Deși s-a arătat că acest drept nu antrenează pentru state o obligație pozitivă de a instaura măsuri care să autorizeze divorțul și recăsătorirea, indirect, Curtea a recunoscut un drept la recăsătorire. S-a reținut de asemenea că dispoziția din art.150 Cod civil elvețian care dădea posibilitatea judecătorului, cu ocazia pronunțării divorțului, să stabilească un termen de până la 2 ani (3 ani în cazul adulterului) în care partea din vina căruia se desfăcuse căsătoria nu se putea căsători, reprezintă o „*restricție nerezonabilă*”. Prevederea a fost abrogată prin Legea federală din 26 iunie 1998, intrată în vigoare la 1 ianuarie 2000.

Ca element comun între legislația românească prezentă și cea franceză, în materia divorțului întâlnim dispoziția referitoare la posibilitatea desfacerii căsătoriei după o separare în fapt. Art. 373 lit.c din NCC vorbește despre o separare în fapt de cel puțin 2 ani, situație care se regăsește și în art.238 din codul civil francez. Inițial, legiuitorul francez a stabilit un termen de 6 ani, pe care l-a redus apoi la 2 ani, iar după acest model s-a inspirat și legiuitorul nostru, durata fiind considerată suficientă pentru a semnifica intenția manifestă a soților de a nu mai relua conviețuirea.

Oricât de mult s-ar fi extins cazurile de divorț și oricât de flexibilă ar fi devenit procedura divorțului, situațiile particulare dovedesc, în practică, așa cum este și cea a continuării acțiunii de divorț de către moștenitorii reclamantului decedat în timpul procesului că, nici teoria și nici exemplul altor legislații, în general, nu pot oferi întotdeauna o soluție completă, sigură.

QUINTUM COLLIGAM

Soluționarea divorțului cu stabilirea unei culpe a soților, urmare a existenței unor motive temeinice care au vătămat grav raporturile dintre aceștia, continuarea căsătoriei lor fiind imposibilă, impune analizarea terminologiei folosite, cu toate interpretările și limitele textului

adus în discuție. Desigur că prevederile art.380 nu pot fi analizate decât prin raportare la art.373 alin.b din NCC.

Dicționarul explicativ al limbii române definește divorțul ca fiind: „*desfacerea pe cale legală a unei căsătorii*”. Din punct de vedere etimologic, noțiunea de provine de la termenul francez **divorce**, respectiv de la latinescul **divortium**.

Din perspectivă juridică, divorțul este desfacerea căsătoriei, pe cale judiciară, administrativă sau notarială, la cererea ambilor soți sau a unuia dintre ei atunci când există înțelegere sau când din cauza unor motive temeinice, raporturile dintre aceștia sunt grav vătămate și continuarea căsătoriei nu mai este posibilă, dacă a intervenit o separare în fapt care a durat cel puțin doi ani sau dacă starea de sănătate a unuia dintre soți face imposibilă continuarea căsătoriei.

Putem reține faptul că în prezent sunt mai numeroase motivele și condițiile de desfacere a căsătoriei, decât în vechea reglementare. Dacă în situația unui divorț prin acord acesta poate fi obținut atât pe cale judiciară, cât și administrativă și notarială, dimpotrivă atunci când ne aflăm în situația stabilirii unei culpe, exclusivă sau comună, ea nu poate fi constatată decât pe cale judiciară. Prin urmare, în situația prevederilor art.380 din NCC, atunci când intervin moștenitorii, ca urmare a decesului reclamantului, divorțul nu se poate pronunța decât dacă se stabilește o culpă exclusivă a soțului pârât. Desfacerea căsătoriei fără posibilitatea stabilirii unei culpe este garantată numai în situația unei cereri formulate de un soț a cărui stare de sănătate face imposibilă continuarea căsătoriei

Dacă regula este ca soții să-și dovedească ori nu culpa, excepția la divorț este determinată pe de o parte, de voința moștenitorilor reclamantului decedat de a continua acțiunea de divorț, iar pe de altă parte, de măiestria lor în justificarea culpei exclusive a soțului pârât.

Art.380 din NCC generează o excepție și atunci când trebuie menționată data desfacerii căsătoriei. Deși în majoritatea cazurilor, atunci când se pronunță divorțul, căsătoria este considerată desfăcută din ziua când hotărârea prin care s-a pronunțat divorțul a rămas definitivă, prin excepție, dacă acțiunea este continuată de moștenitorii soțului reclamant, căsătoria se socotește desfăcută la data decesului²².

---

²²Art. 382 alin. 2 din Noul Cod Civil.

SEXTUM OPPONAM ET QUAESTIO

1. Pro auctoritas

Liberalizarea divorțului prin imaginarea și a altor variante în care soții ajunși într-un moment de dificultate nu mai pot/ nu mai doresc să continue căsătoria este o dovadă a evoluției omenirii, de la o gândire exclusivistă, care fie nu accepta divorțul, fie îl dădea numai în beneficiul unuia dintre soți, puterea bărbatului asupra femeii fiind multă vreme recunoscută cu titlu de lege, către o abordare deschisă, fundamentată printre altele și pe principiul egalității bărbatului cu femeia.

Față de legislația anterioară care nu reglementa procedurile extrajudiciare și nici despărțirea în fapt a soților, ca motiv de divorț, în prezent, posibilitățile soților sunt multiple atunci când doresc să divorțeze. Dacă în oricare din cazurile când se va desface căsătoria din culpă ambii soții au posibilitatea să dovedească personal care au fost motivele temeinice ce au cauzat vătămarea gravă a raporturilor dintre ei și, deci imposibilitatea continuării căsătoriei, în situația prevăzută de art.380 NCC, numai moștenitorii reclamantului decedat, care doresc să continue acțiunea de divorț, trebuie să dovedească culpa exclusivă a soțului pârât. Căsătoria nu ar fi posibil a se desface într-o astfel de împrejurare, dacă ne-am afla într-o situație de culpă comună, ori de culpă a reclamantului decedat.

2. Contra auctoritas

Caracterul personal al divorțului s-a pierdut prin introducerea dispozițiilor art.380 NCC. Dacă anterior, în cazul formulării unei acțiuni de divorț, absența reclamantului ori a unei persoane, respectiv avocat, cu mandat special din partea acestuia, erau sancționate prin respingerea acțiunii ca nesusținută ori cu suspendarea soluționării cauzei, dacă niciunul dintre soți nu ar ficerut judecata în lipsă, în prezent, moștenitorii reclamantului decedat, indiferent cât

de apropiați au fost acestuia, pot continua o acțiune de divorț, acțiune unde totdeauna sunt invocate aspecte personale ce țin de existența cuplului, de viața în doi.

Numai dacă reușim să dăm o interpretare inedită, ca o împlinire de „*ultimă dorință nescrisă a reclamantului decedat*”, putem accepta divorțul într-o astfel de situație, dar și atunci cu o îndoială serioasă că acest demers ar fi fost cu adevărat voința defunctului, care se află în imposibilitatea obiectivă de a cenzura opțiunea moștenitorilor săi, atunci când aceștia aleg să continue acțiunea de divorț pe care a început-o.

3. *Dicta*

Oricât de interesată ar fi societatea de relațiile care-i dau substanță, ce o conturează, de familie, de conviețuire, de înțelegere, bună-vecinătate, etc., nimeni nu trebuie să intervină, în nicio împrejurare în dovedirea criticilor pe care doi soți, care nu mai pot rămâne împreună, înțeleg să și le facă. Divorțul, în toate formele și ipotezele sale, trebuie să rămână o instituție personală a soților.

SEPTIMUM QUERAM, BROCARDUM ET DE LEGE FERENDA

Cercetarea justificărilor pe care legiuitorul le-a urmărit este importantă, iar pentru a reuși acest lucru, în cauza de față, trebuie să expunem pe de o parte, argumentele și excepțiile, iar pe de altă parte, măsura în care acestea au respectat principiile generale, brocardurilor și desigur neajunsurile care pot fi remediate prin propuneri de lege ferenda.

Divorțul din culpă, continuat de moștenitori, în cazul decesului reclamantului, nu se înscrie deloc în intenția timpului de a simplifica tot mai mult această procedură. Mai mult decât atât într-o astfel de situație este exclusă scoaterea divorțului de sub autoritatea judiciară, desfacerea căsătoriei fiind pronunțată numai de către instanță. Nicio inițiativă administrativă și niciun procedeu notarial nu pot, momentan, rezolva situația ivită sub autoritatea prevederilor art. 380 din NCC.

Cei care vin să continue acțiunea de divorț, în numele autorului lor decedat au o misiune dificilă și anume, ei trebuie să dovedească totdeauna culpa exclusivă a pârâtului. Vinovăția pentru eșecul unei căsnicii nu poate fi împărțită într-o astfel de situație.

De asemenea, nici contractualizarea tot mai evidentă, prin posibilitatea acordată în prezent de lege soților, ca pe baza acordului lor de voință, să obțină pe cale administrativă sau notarială, divorțul, nu este aplicabil. Moștenitorii nu au decât o singură posibilitate, dacă se hotărăsc să intre într-un litigiu deloc confortabil, așa cum este divorțul, să dovedească culpa soțului pârât, personaj care, de cele mai multe, în funcție de perspectiva din care-l privim, este cineva drag, apropiat. Părinte, ginere sau noră, cumnat sau cumnată, pârâtul divorțului cu un reclamant decedat, trebuie să fie dovedit totdeauna vinovat de desfacerea căsătoriei.

Legiuitorul a dorit să aducă noutăți teoretice divorțului, dar le-a neglijat esențial pe cele practice. A trecut peste dimensiunea morală a continuării divorțului de către moștenitorii reclamantului decedat, care pot fi, așa cum am și exemplificat, descendenți minori sau/și majori ai ambilor soți, inclusiv a soțul pârât, și desigur peste interesul lor superior invocat tot mai des în orice modificare legislativă recentă, lăsând, în marea grabă de a da un exemplu de noutate, fără acoperire, decesul soțului pârât.

Se produce un dezechilibru în modalitatea în care instituția divorțului apare reglementată pentru cei doi soți. Reclamantul va avea totdeauna o șansă în plus chiar și în condițiile în care doctrina a acceptat mai nou ca fiind admisibilă desfacerea căsătoriei și din culpa lui. Soțul pârât are cele mai puține posibilități, dacă nu-și dovedește nevinovăția, chiar și în situația unui soț decedat, se va trezi divorțat, iar dacă moare el, în timpul divorțului, legiuitorul și-a pus mâinile la ochi, lăsându-l uitat într-o procedură care-l va îngroapa cu siguranță.

Timpul a dovedit un progres în abordarea instituției divorțului dacă ne gândim cum era privit la început, alături de căsătorie. Și cu toate acestea, procedura este departe de a lămurii, așa cum iubesc să spună practicienii „cauza sub toate aspectele”. Noțiunea „unul dintre soți decedează” sau „culpa exclusivă a soțului reclamant” la fel ca și „culpa exclusivă a soțului pârât” sunt aspecte ce pot remedia nefericita grabă a legiuitorului în completarea prevederilor art.380 din NCC..

Bibliografie:

1. Cadariu-Lungu Iolanda Elena, Dreptul de moștenire în noul Cod civil, Editura Hamangiu, București, 2012.
2. Cantacuzino M.B., *Elementele dreptului civil*, Editura Cartea românească, București, 1921.
3. Chelaru Ioan, *Căsătoria și divorțul. Aspecte juridice civile, religioase și de drept comparat*, Editura Acteon, 1992, Iași.
4. Ciucă Valerius M., *Lecții de drept roman*, vol. I, Editura Polirom, Iași, 1998.
5. Genoveva Aioanei, Emil Poenaru, *Căsătoria și divorțul*, Editura Hamangiu, 2008, București.
6. Hamangiu C., I. Rosetti- Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de Drept Civil Român*, Editura All, București, 1998, vol.I.
7. Titulescu Nicolae, *Drept Civil*, Fundația Europeană Titulescu, ediție îngrijită de Vasile Popa, Editura All Beck, București, 2004.
8. Macarovschi Laura, *Căsătoria și divorțul*, Editura Universul Juridic, București, 2012.
9. Vădeanu Florin, *Transmisiunea moștenirii*, Editura Wolters Kluwer, București, 2010.
10. Virgil-Voicu Alexandru, *Reglementarea "vieții familiale" în Noul Cod Civil* în Revista "ScientiaJuris", anul I. nr. 1, 2011.
11. Legea nr.287/2009 reprezentând Noul Cod Civil publicată în Monitorul Oficial nr. 246/29 aprilie 2013.
12. Legea nr.4/1954 reprezentând Codul familiei publicat în Buletinul Oficial nr. 13/18 aprilie 1956.
13. Legea nr.59/1993 pentru completarea Codului de procedură civilă și a Codului Familie Monitorul Oficial nr. 177/26 iulie 1993.
14. Legea contenciosului administrativ nr.29/1990 publicată în Monitorul Oficial nr. 122/8 noiembrie 1990.

15. Legea nr.94/1992 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi publicată în Monitorul Oficial nr. 177 din 26 iulie 1993.
16. Codul civil francez în vigoare de la 1 ianuarie 2013.
17. http://www.echr.coe.int/echr/Homepage_Fr.